

ՄԱՏԵՆԱԽՕԱԿԱՆ

“ԵՂՐԱՆՈՐԱԿԱՆ ՕՂՆՈՒԹԻՒՆ”

(Հարանգութիւն)

55. Ս. Մարտիկի «Փնտրում» «Հայկեր» ուղեգրութիւնը կը պարզաբար յայտնեն, որու մէջ հեղինակը բարեխղճ ուսումնասիրութիւն մը կ'ստէ «Համկէտի», Շէքսպիրի այս հանճարեղ ստեղծագործութեան վրայ, որ որչափ աւելի կը ընտելանայ ունենալի աւելի նիւթ կը մատակարարէ «Փնտրում»-ներու: — Այս յօդուածին անմիջապէս կը յաջորդէ մեր մեծագոյն Հայ գերաստի 56. Պետրոս Արեւիկի կենսագրութիւնն իր պատկերով՝ Համկէտի գերի մէջ, ըստ յօդուածագիրի՝ Ազաման Ժնան և Տրապիզոն (P) աղքատ Հայ ծնողներ և շնորհիւ իր բնածին ընդունակութեան շատ արագ կերպով յառաջացած է բնականաբար արուեստի մէջ՝ նա կը ներկայացնէր նոյն գերերն ինչ որ կը խաղային կամ խաղացած են Բոսի եւ Սալոնիկի. եւ Ազաման իր խաղի մէջ՝ իր ըմբռնածին համահայնարարութիւններ կը մոցընէր, Ռուսաստանի մէջ թէ՛ առաւ եւ թէ՛ Հայ բեմերու վրայ խաղացած է եւ մեծ հաջակ է հանած իր վերին աստիճանի բնական եւ հրապուրիչ խաղովը: Բաց ի գերաստի ինչեւէ, Ազաման ընտիր նկարիչ էր. կը նկարէր մանաւանդ կանացի գլուխներ. շատ լաւ կը յաջողէր Օֆելիայի գլուխը նկարելու մէջ. մինչնայն ժամանակ բանաստեղծ ալ էր — Վահանան էր և Կ. Պոլսի, 1890 Յունիս 3ին: Այս կենսագրութեան կցուած է իր պատկերն եւ «Իմ երգերու» վերնագրով գործերի բանաստեղծութեան թարգմանութիւնը:

57. Մ. Նիկիտինի հմուտաց հետազոտութիւնը «Ուրբան» (Աւերա) հին երկին — ասորի արուեստագործութիւնն իսլամական արուեստագործութիւնն — կ'ընթերցանուի մեծ շնորհով: Վրայ, Այս յօդուածին մէջ հեղինակը կը հաստատէ թէ երեսնական հասակից եւ կարծի շրջանի մէջ գտնուած 25 սեպագին արձանագրութեանց համաձայն՝ Անդրկովկասի ժողովուրդներն կամ աւելի ծիշդը՝ այժմեան երեսնական, Գանձակի եւ կարսի նահանգներու բնակիչներն թէեւ աւելին իրենց յատուկ իշխաններն, բայց բոլորն ալ այն ժամանակ (Ը. դար՝. Բ.) կը հաստատեն Վանի թագաւորներուն, կամ մասն կը կազմէին բողոհներ: Ըստ հետազոտարարին ծանօթութիւններն կու տայ հեղինակին՝ առ հասարակ կովկասի մէջ գտնուած սեպագին արձանագրութիւններու բովանդակութեան վրայ: Բայց անշուշտ այդ բոլոր տեղեկութիւններն հեռու են դեռ անվիճելի լինելէ:

58. Կանալի թարգմանութիւնը՝ Անաստաս Գրիգորի «Մեր Ժամանակը» բանաստեղծութեան: * Եղուածիս նախորդ մասին մէջ էջ 53, ծան. 4, գրուածն ուղղելու է այսպէս. Պրոք. Փ. Կոյը լեզուագէտ եւ արեւելագէտ է. Մոսկուայի Համալսարանի մէջ կը զատարարէ յոյն եւ ատին զպոլոնիան վրայ, իսկ Լազարեան մեմբրանի մէջ պարսկերէնի ուսուցիչ է: Պրոք. Փ. Կոյը ստեղծեալ չէ նաեւ Տայքիքի: ԽՈՒՐ.

* Եղուածիս նախորդ մասին մէջ էջ 53, ծան. 4, գրուածն ուղղելու է այսպէս. Պրոք. Փ. Կոյը լեզուագէտ եւ արեւելագէտ է. Մոսկուայի Համալսարանի մէջ կը զատարարէ յոյն եւ ատին զպոլոնիան վրայ, իսկ Լազարեան մեմբրանի մէջ պարսկերէնի ուսուցիչ է: Պրոք. Փ. Կոյը ստեղծեալ չէ նաեւ Տայքիքի: ԽՈՒՐ.

59. Ռուսաց պաշտօնական լրագրի յօդուածը «Հայոց Պարբերական» վերնագրով՝ որ տպուած է 1895 Յունիս 11ին, Էմիլիանի այժմեան կաթողիկոս Վեհ. Սարգիսի Հայրիկի Պետերբուրգ գալու առթիւ: Այս յօդուածի մէջ պատմուած է Էմիլիանի հիմնարկութիւնը Ս. Գր. Լուսուորիքի ձեռնարկով, եւ Հայոց կաթողիկոսներու յաջորդութիւնը մինչեւ Վրկաթէ Ս. Բօգուածին կցուած են «Էմիլիանայ վանքը հիմն. 302ին», «Գեորգ կաթողիկոս» հիմնադիր ըլլալ. Հոգ. Ճեմարանի, եւ «Ս. Գեորգայ վանքի արեւմտ. Պուստը» (Փ. դար) պատկերները: Անմիջապէս կը յաջորդէ շատ յարմար կերպով՝

60. «Կաթողիկոս» Մարտի Ս. Հայրիկի, մանրամասն կենսագրութիւնը: Այս մասին արդէն «Հանդէսն» ալ ընդարձակ յօդուածներ է նուիրած 1892ին (Տես «Օրում» խոսքերը): Բօգուածին կցուած են «Հայրիկի» նորագոյն յաջող պատկերը, եւ 1892ի կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցող հոգ. եւ աշխ. պատգամաւորներու խմբային նկարը: Ըստ յարմար կերպով՝ այս առթիւ առաւ ընթերցող հասարակութեան կը ներկայացուին Հայրիկի մտքերը, քաղաւած՝ իր հեղինակութիւններէն:

61. «Հայրիկ» ուղեգիր երգի մէջ, կը նախերարէ, որ իր հայրենի փշէն պակի պարտաւորն իրեն համար. հայրենի փուշն աւելի թանկագին գտնելով քան օտարի վարքը:

62. Հին-հայկական մարմարեայ-քանդակ, որ քաղուած է Արշակ Զորանանի անցեալ տարի Պարիզ խառուկ ժողովի մը մէջ խոսած հմուտաց բանաստեղծներէն՝ եւ 3 հաստուածի մէջ առաւ ընթերցողին կը ծանօթացնէ նաեւ Հայ բանաստեղծագրական նուիրութեան եւ Հայ գիշարանութեան օգին մինչեւ Հայոց դարձն եւ քաղաքացիականութեան մուտքէ հեռ հաստատուած մատենագրութիւնն, այս վերջինիս առած ընթացքը հետզհետէ, եւ ապա այս հին մատենագրութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներն՝ Մովսէս Խորենացի, Ղազար Փարպեցի, Եղիշէ, Ներսէս Զորհալի, Գրիգոր Նարեկացի եւ Արիստակէս Լատիվերտներն: Այս յօդուածին կցուած են Գեորգայ վանքի (Փ. դար) եւ Ս. Վարդան Մամիկոնեանի պատկերները: Իրեն շահութեան թիւն այստեղ գրուած է՝

63. Հայոց Զարեհի վրայ հանգուցեալ Միլարեմ Իսիկի յօդուածն, որ նշանաւոր Հայտաբար կը խոսի նախ Զարաթուստի գրքի վրայ ըստ էութեան եւ բովանդակութեան, եւ ապա յաջորդէ իր բեր 6 քանադան շարականներու թարգմանութիւնները:

(Մեքսիկոյէ Բուէնոս)

Կ. ՏԻՐԻՍՆԱ

1 Այս բանաստեղծութիւնը տպուած է առանձին գրքով. L'Arm. son Histoire, sa Littérature, son rôle en Orient, Paris 1897.

